

5. Ткаченко А. В. З усього горьківського колективу Весіч був найсильнішим, дисциплінованим і здібним працівником: матеріали до біографії соратника А. С. Макаренка / А. В. Ткаченко // Матеріали XVI Міжнародної науково-практичної конференції «Макаренкознавчий вимір актуальних питань соціальної адаптації особистості» та Всеукраїнських науково-практичних семінарів «Управління проектами у сфері науки, освіти, інновацій та інформатизації», «Управління інноваційною діяльністю в освіті та у виробництві» (м. Полтава, 13–14 березня 2017 р.) / За заг. ред. проф. М. В. Гриньової. – Полтава, 2017. – С. 157–158.
6. Ткаченко А. В. Весіч Володимир Олександрович // Полтавіка. Полтавська енциклопедія = *Poltavica. Poltava Encyclopaedia*: у 12 тт. / гол. ред. О. А. Білоусько; Центр дослід. іст. Полтавиц. Полт. обл. ради. – Т. 6: Освіта і наука = *Education and Science*. кн. 1. Абаза – Крекотень = *Abaza – Krekoten'*: редкол. тому: О. А. Білоусько (гол. ред. та ін.). – Полтава: Полтавський літератор, 2017. – С. 377.
7. Учасники Белого движения в России [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://swolkov.org/2_baza_beloe_dvizhenie/2_baza_beloe_dvizhenie_abc-03.htm
8. *Ivdel* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://en.wikipedia.org/wiki/Ivdel>

ПЕДАГОГІКА МАКАРЕНКА І МЕНЕДЖМЕНТ ТРУДОВОЇ ПІДГОТОВКИ МОЛОДІ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Моргун В. Ф.
Полтава, Україна

Доля народного трудового виховання молоді, яке було взяте на озброєння видатним українським педагогом, соціальним психологом і письменником зі світовим ім'ям Антоном Макаренком, в СРСР була безрадісною. Акмеологічна вершина трудової педагогіки – Харківська дитяча трудова комуна ФЕД, із виробництвом фотоапаратів на експорт, закінчилася перемогою виробництва над вихованням, звільненням Макаренка, а невдовзі позбулися й дітей. Про це свідчить і сумний жарт педагога, що короткозоре керівництво так і не збагнуло, що головним у комуні було не виробництво продукції, а трудове виховання дітей.

Проект Конституції СРСР, який був винесений на всенародне обговорення, містив дві заборони на працю дітей – політичну (не можна експлуатувати дітей) та медичну (бо праця шкідлива для їх здоров'я). Тільки публікація в газеті «Правда» відомого педагога, директора Гадяцької середньої школи-інтернату імені Героя Радянського Союзу Є. П. Кочергіна Полтавської області, Героя Соціалістичної Праці М. К. Андрієвського (за підтримки і допомоги тодішніх очільника області Ф. Т. Моргуна, ректора ПДПУ І. А. Зязюна і автора), що обґрунтувала працю молоді як потужний чинник підготовки її до життя, врятувала

ситуацію. І стаття 25 про освіту була прийнята Верховною радою СРСР 7 жовтня 1977 р. у такій трудовій редакції: «В СРСР існує і вдосконалюється єдина система народної освіти, що забезпечує загальноосвітню та професійну підготовку громадян, яка служить...вихованню, духовному та фізичному розвитку молоді, готує її до праці та громадської діяльності».

У Законі України «Про освіту» (2016) записано: «Метою повної загальної середньої шкільної освіти є різнобічний розвиток, виховання і соціалізація особистості, яка усвідомлює себе громадянином України, здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до *самовдосконалення і навчання впродовж життя*, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, трудової діяльності та громадянської активності».

Але на фоні таких правильних настанов стан трудового виховання школярів залишає бажати на краще: від занепаду уроків праці (на яких немає праці), відсутності виробничої педагогіки Макаренка в наших школах до деградації системи СПТУ. Нагадаємо, що Макаренко видавав своїм випускникам 4-ри документи:

- 1) атестат / свідоцтво про освіту (зокрема, і професійну);
- 2) посвідчення про кваліфікацію;
- 3) трудова книжка (про стаж роботи!);
- 4) ощадна книжка (зі стартовим капіталом на порозі дорослого життя!).

У сучасних ЗВО склалася також парадоксальна ситуація: менеджмент трудової діяльності віддано на повну самодіяльність здобувачів вищої освіти. Навіть ті, хто працюють, дуже часто працюють де завгодно, тільки не за фахом.

Які ж види і форми праці слід запропонувати студентам, аби наблизити їх підготовку до трудової (народної) педагогіки Макаренка. Звичайно, із залученням кваліфікованих спеціалістів і наставників.

1. Обслуговуюча праця. Зараховані абітурієнти і студенти під час канікул залучаються до ремонтних робіт та оздоблення (аудиторій, меблів, газонів, дерев тощо) університету.

2. Будівельні роботи. Кудись зникли студентські будівельні (реставраційні, сільськогосподарські тощо) загони, які колись масово працювали при навчальних закладах, на об'єктах області, інших регіонів держави, по обміну в інтерзагонах в Україні та за кордоном. Перший рядок у трудовій книжці автора – 2 місяці будівельного стажу – був записаний ще на студентській лаві. Гумор полягав у тому, що трудові книжки видала не освіта, а прикордонники заставили освіту видати студентам ці книжки, аби отримати дозвіл працювати на Сахаліні.

3. *Репетиторські послуги.* Кращих за успішністю студентів слід залучати для надання репетиторських, консультаційних послуг (із дисциплін, де є попит).

4. *Професійні трудові послуги, які тісно пов'язані з фахом.*

Майбутні *біологи* могли би залучатися до роботи у ботанічному саду (проводити екскурсії, вирощувати квіти, розсаду) та земельних ділянках університету. Майбутні *вихователі дошкільних закладів і вчителі початкових класів* – до керівництва дитячими гуртками. *Дизайнери* – виконувати замовлення для покращення приміщень, довкілля. Майбутні *історики і географи* могли би брати участь у археологічних розкопках, проводити екскурсії по університету, по місту, по області (зокрема, іноземними мовами). *Математики та інформатики* залучатися до обрахунків кількісних результатів наукових робіт студентів, вести курси комп'ютерної грамотності. Майбутні *музиканти* – до керівництва музичними колективами, хореографи – хореографічними студіями, художники – гуртками образотворчого мистецтва тощо. Майбутні *психологи* – до психодіагностики, просвітницької і корекційної роботи психологічної служби університету, ЗВО міста і шкіл. *Соціальні та корекційні педагоги* – до інклюзивного супроводу дітей із особливими потребами. *Фізики і техніки* долучатися до виготовленні виробів у столярних і слюсарних майстернях. Майбутні вчителі *фізичної культури* можуть опанувати програми оздоровлення для різних вікових груп, керівництва дитячими спортивними секціями тощо. Майбутні *філологи і журналісти* – залучатися до набору текстів, верстки текстів, редакторської роботи, перекладу текстів.

5. *Робота за фахом та інші роботи.*

Де тільки можливо, всі ці види робіт повинні фіксуватися в трудових книжках і оплачуватися за конкурентними цінами на послуги. І тоді гасло: «Неробство і безробіття – наш виховний ідеал?!» – залишиться сумнівним жартом домакаренківської ери в педагогіці.

Список використаних джерел:

1. Макаренко А. С. Педагогические сочинения. В 8 т. М.: Педагогика, 1983-1986.
2. Моргун В. Ф. Демократія у трудових школах: від М. Неплюєва і А. Макаренка до Ф. Моргуна і О. Захаренка. Моделі соціокультурного розвитку територій: перспективи та можливості у світлі історичної спадщини, сучасного та майбутнього. Зб. допов. на Міжнар. наук.-практ. конференції (м. Суми, 25-27 вересня 2019 р.). Суми: СНАУ, 2019. Част. 1. С. 227–236.